

Літун О.О.,
кандидат юридичних наук
доцент кафедри
оперативно-розшукової діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ НЕВІДКЛАДНИХ РОЗШУКОВИХ ЗАХОДІВ СТОСОВНО БЕЗВІСТИ ЗНИКЛИХ ДІТЕЙ

Недостатній стан матеріального забезпечення сімей, безробіття, недоступність або часткове впровадження державних програм зайнятості молоді та населення, складна криміногенна ситуація в країні стають підґрунтям до поширення побутових конфліктів у родинах, що негативно впливає на світогляд дітей, які в них виховуються.

Оперативно-слідча практика роботи підрозділів ювенальної превенції та кримінальної поліції Національної поліції України свідчить, що найбільш частими причинами безвісного зникнення дітей є побутові конфлікти у родинах, відсутність достатньої уваги батьків, опікунів, піклувальників до виховання. На цьому ґрунті у дітей до 18 років формується тенденція до вчинення правопорушень та злочинів, у тому числі і тих, які віднесені до категорії тяжких і особливо тяжких.

Особливість отримання повідомлення про факт безвісної відсутності дитини полягає в тому, що про подію в більшості випадків повідомляють її рідні і близькі. Ці повідомлення мають яскраво виражене емоційне забарвлення. З огляду на це варто звернути увагу на основні три моменти:

– по-перше, під час спілкування необхідно здійснити спробу отримати максимум інформації, щодо події, про слідові картини залишену у останньому місці знаходженні дитини;

- по-друге, необхідно проінструктувати заявника, що необхідно здійснити аби зберегти залишені у помешканні речі, сліди тощо;

- по третє, необхідно з'ясувати, де саме знаходиться місце пригоди. У разі необхідності домовитись з заявником, де він зустрине машину з членами СОГ.

У зв'язку з цим під час опитування батьків (опікунів, піклувальників, сусідів, знайомих, друзів, вчителів, вихователів та ін.) за фактом безвісного зникнення дитини необхідно встановлювати такі обставини:

- коли, де і хто бачив дитину востаннє та за яких обставин;
- прізвище, ім'я, по батькові, вік, прикмети, у що одягнена дитина та які речі має при собі, особливі прикмети;
- чи знає/може назвати дитина своє прізвище, ім'я, по батькові адресу, номери телефонів батьків чи інших родичів;
- які заходи було вжито для розшуку, кому дзвонили, з ким спілкувалися;
- чи не надходили дзвінки з вимогою викупу; - чи були раніше випадки, коли дитина зникала. Якщо аналогічна ситуація вже траплялася, з'ясувати, за яких обставин і де вона була знайдена і куди може піти знов;
- до кого з родичів чи знайомих могла піти дитина: адреси, телефони;
- чи не з'явилося останнім часом знайомих, які б цікавилися дитиною;
- в якому стані здоров'я перебувала дитина, чи немає у неї хронічних захворювань;
- який психологічний стан дитини, чи не змінювалася раптово її поведінка останнім часом;
- які має захоплення (можливо мріяла відвідати змагання, концерт, виставу та ін.);
- взаємовідносини в сім'ї (чи проживають батьки разом, які сварки траплялися останнім часом в сім'ї) та ін.

У ході проведення огляду останнього місця проживання чи перебування дитини необхідно здійснити пошук і вилучення:

- слідів, ознак, доказів, що можуть свідчити про кримінальний характер події;
- фотографій у різних ракурсах, фотокарток на яких відображені індивідуальні особливості дитини (родимі плями, татуювання, особливі прикмети тощо);
- зразків тканини одягу, в яку була одягнена дитина у момент події, що призвела до її безвісної відсутності;
- волосся дитини, яка зникла безвісти, на щітках, гребінцях, білизні, одязі, головних уборах (раніше відрізаних косах, локонах);
- предметів та одягу, на яких є потожирові виділення дитини;

- відбитків пальців на предметах туалету, меблях, електроприладах тощо;

- предметів одягу, взуття, за якими об'єктивно фіксуються зріст, будова тіла, окружність голови, довжина стопи тощо.

Крім того, потребують негайної перевірки:

- дані дитини за обліками правоохоронних органів;
- місця можливого місцезнаходження дитини (місця проживання друзів, знайомих – найближчі місця вживання наркотиків, «притони» та ін.);

- приймальники-розподільники для дітей, лікарні, морги.

Сьогодні у діяльності слідчих та оперативних підрозділів Національної поліції України для встановлення осіб безвісно відсутніх та злочинів, поєднаних з використанням ІТ-технологій, використовуються програмні продукти. Критеріями результативності пошуку і фіксації електронної інформації можуть бути: своєчасне і точне встановлення ІР-адреси; виявлення та відтворення прихованих файлів; встановлення зв'язків осіб у соціальних мережах та ін.

Зазначені можливості доцільно активно використовувати під час розшуку дітей, які зникли безвісти.

Одним із способів встановлення особи може виступати пошук інформації за певним ідентифікатором за допомогою різного роду сервісів та ресурсів [1, с. 256].

Знаючи, наприклад, ІР-адресу комп'ютера або мережного обладнання особи та розуміючи правила надання доменних імен і закріплення їх за зонами, працівник правоохоронного органу здебільшого має змогу самостійно визначити фізичне місцезнаходження комп'ютера, за яким дана адреса закріплена [2, с. 167], зміст і характер інформації, з якою ознайомлювалася дитина під час відвідування сайтів.

Для ефективного використання більшості програмних продуктів у протидії злочинам необхідною є наявність спеціальних знань у сфері інформаційних технологій. До таких програмних продуктів, що допомагають при визначенні інформації різного виду в мережі Інтернет, належить програма ІР-Tools, що містить такі корисні утиліти, як: Ping-Skanner – за діапазоном адрес або за списком адрес; Traceroute – показує маршрут, яким проходять ІР-пакети між комп'ютерами; Whois – одержання реєстраційної інформації про домени з офіційних Whois-

серверів; Finger – одержання інформації про користувачів певного хоста; LookUp – визначення IP-адреси хоста або розташування самого сервера за іменем чи навпаки. Також у мережі Інтернет існують інші безкоштовні сервіси, за допомогою яких можна отримати ту чи іншу інформацію щодо ресурсів мережі (сайтів) (наприклад, SmartWhois, Mod IP, City та ін.) [2, с. 168].

У свою чергу, своєчасність залучення відповідних спеціалістів до проведення оперативних заходів або слідчих (розшукових) дій потребує їх достатньої кількості. У цьому контексті особливу увагу слід звернути на підготовку кваліфікованих фахівців, брак яких відчувається сьогодні як у вітчизняних, так і закордонних органах правопорядку [3, с. 17], що зумовлює зволікання у проведенні СРД, НСРД, ОРЗ та заходів оперативного пошуку і, як наслідок, втрату моменту несподіваності, наступальності і оперативності застосування.

Між тим слід зазначити, що окремі з названих програмних продуктів, у частині здійснення простих операційних дій під час проведення СРД, НСРД, ОРЗ чи заходів оперативного пошуку, можуть реалізовуватись без залучення спеціаліста з ІТ-технологій, що дозволяє їх використовувати особисто (безпосередньо) оперативному працівнику чи слідчому у розшуковій роботі.

Підсумовуючи викладене можна дійти до висновку, що на сьогодні досить перспективним інструментом щодо розшуку безвісти зниклих дітей, поряд з проведенням СРД, НСРД, ОРЗ та заходів оперативного пошуку, є використання ІТ-технологій, які в окремих випадках дозволяють своєчасно встановити місце знаходження зниклих дітей, але така діяльність потребує підготовки відповідних фахівців.

Список використаних джерел:

1. Манджай О.В., Осетинська І.А. Встановлення та визначення місцезнаходження особи за її мережними ідентифікаторами. Актуальні питання розслідування кіберзлочинів: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 10 груд. 2013 р. МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. Х.: ХНУВС, 2013. С. 256.
2. Тулупов В.В., Пересічанський В.М. Деякі особливості пошуку та встановлення особи при розслідуванні кіберзлочинів. Актуальні питання протидії кіберзлочинності та торгівлі людьми (15 листоп. 2017 р., м.

Харків). МВС України, Харків нац. ун-т внутр. справ; координатор проектів ОБСЄ в Україні. С. 168-169.

3. Бандурка О. М. Щодо розуміння працівниками правоохоронних органів механізму роботи сучасних комп'ютерних технологій. Актуальні питання протидії кіберзлочинності та торгівлі людьми (15 листоп. 2017 р., м. Харків). МВС України, Харків нац. ун-т внутр. справ; координатор проектів ОБСЄ в Україні. С. 16-17.

Мельник В.О.,
начальник відділу,
Український науково-дослідний інститут
спеціальної техніки та судових експертиз
Служби безпеки України

ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ПРИ АУДІОКОНТРОЛЮ ОСОБИ

Проведення однієї з негласних слідчих дій, а саме аудіоконтроль особи, може фіксуватися за допомогою технічних та інших засобів [1], у тому числі спеціальних технічних засобів для зняття інформації з каналів зв'язку та інших технічних засобів негласного отримання інформації (далі – СТЗ).

СТЗ для аудіоконтролю особи повинні мати технічну забезпеченість засобу для його використання з негласного отримання аудіоінформації та призначеність технічного засобу для негласного отримання її у скритний спосіб, характерний для оперативно-розшукової діяльності [2].

Основні види засобів для негласного аудіоконтролю:

- диктофони;
- лазерні мікрофони;
- спрямовані мікрофони;
- радіомікрофони;
- мікрофони з передачею дротовими лініями тощо.

В залежності від виду засоби повинні мати наступні загальні конструктивні особливості: